

İçindekiler

Yayıncının Açıklaması • 7
Hacı İzzet Paşa • 9
Ayhan • 12
Küp Kırığı Pabuç Eskisi • 15
Monte Nuvare Belediye Başkanı • 19
Bir Akşamüstü • 40
Bu Yollar Uzar • 47
Kurt Masalı • 50
Sahan Külbastısı • 52
Şefika'nın Hanımları • 57
Karısının Kocası • 82
Gizli Acı • 88
Hâmid İçin Bir Yazı • 92
Bizim Nesibe • 100
İstanbul'da Bir Bayram Gününün Hikâyesi • 109
Tuzcuoğlu'nun Otçuluğu • 117
Güllüce Bağları Yolunda • 123
Kısmet Kuşu • 134
Komiser • 141
Çocukluk • 147
Büyükana • 149
Geçmiş Günler • 154
Hacı Dedemin Evi • 159
Postacı Halit • 164
Acı Geçer Sızı Kalır • 169

Yayıncının Açıklaması

Ütopyası olan yazarlardandı Esendal. Dolayısıyla, siyasi yaşamıyla yazınsal uğraşları arasında bir uzaklık yoktur. Siyasette erişemediği ülkelerini anlatılarında işlediği bile söylenebilir. Öykülerinin özünü yurt sevdası ve insan sevgisi oluşturur. Onun sıklıkla vurgulanan içtenliği, öykülerini ana diline, toprağına ve insanına duyduğu özlemle, mektup sıcaklığında yazmasından ileri gelir. Kâbil'den oğluna yazdığı bir mektupta (1934) “Yazı, herkes için dar günlerde bir genişliktir” demesi yazıyla ilişkisinin boyutlarını gösterir.

Yazarlık serüvenine bakıldığında yazdığı ve yayımladığı tarihler arasında büyük boşluklar olduğu, sanki yayımlamaktan çok yazmayı önemseydiği, öykülerinin büyük bölümünün dergilerden, gazetelerden gelen istekleri geri çevirmediği dönemlerde ortaya çıktığı görülür. Nitekim kitaplarından yalnız üçü, *Ayaşlı ile Kıracıları* (1934) romanıyla 1946'da basılan *Hikâyeler: Birinci Kitap* ve *Hikâyeler: İkinci Kitap* sağlığında yayımlanmıştır.

Arşivi elimizde olan Tahir Alangu'nun, Esendal ailesinin verdiği öyküleri inceleyip bibliyografya hazırlayarak kronolojik bir sırayla yayımlamak için nasıl emek verdiğini hem ilk yayıncısı Salim Şengil'in anlatımlarından hem aralarındaki yazışmalardan anlıyoruz. Biz de aynı anlayışla Bilgi Yayınları'ndaki Esendal serisinde yer alan öyküleri önce kronolojik bir sıraya soktuk, daha sonra bu sırayı –yazarın farklı dönemlerini gözetererek– bölümlere ayırdık. Esendal'ı en gelişkin öyküleriyle okuruna sunmak için de olgunluk döneminden başladık; yani son öykülerden ilk öykülere doğru ilerleyen sırada yeni başlıklarla kitaplar kurduk.

Kismet Kuşu adını verdiğimiz elinizdeki kitapta, 1941-1949 yılları arasında süreli yayınlarda çıktıktan sonra çeşitli kitaplarına dağılmış Esendal öykülerini bir arada okuyacaksınız.

Hacı İzzet Paşa

Okul arkadaşlarıymışlar. Yetişmiş, büyümüşler. Devlet kapısına da kapılanmışlar. Günün birinde, Ankara'da rasgele buluşmuşlar, konuşuyorlar.

Aralarından biri anlatıyor:

Bulunduğu yerin topal bir malmüdürü varmış, aksi bir adammış. Orada bir de tuhaflardan belediye kâtibi varmış. Her gördükçe, "Ah, müdür bey, hep malmüdürleri sizin gibi olsalar!" dermiş. O da anlamaz, sevinirmiş.

Gülüştüler. Bilmedikleri bir fıkra değildi ama kasaba için anlattığı fıkralar arasında bu da dinlenildi, biraz da gülündü.

İçlerinden bir arkadaş, İrfan Saçak, bu fıkranın Hacı İzzet Paşa tarafından bir konsolosa söylenmiş olduğunu biliyormuş; doğrulamak istedi. Dinlemediler. Başka boş bir söze geçtiler.

Dinlemeyeceklerini anlayınca İrfan Saçak, hiç olmazsa yanındaki, sözün doğrusunu anlatmış olmak için kolunu dürttü:

— Fıkrayı biliyor musun? diye sordu.

— Ne fıkrası?

— Muhip'in anlattığı malmüdürü fıkrasını. Onun aslı Hacı İzzet Paşa'nındır. Bir gün, Hacı İzzet Paşa...

— Bırak şimdi de dinleyelim. O hikâye geçti.

— Ne darlıyorsun, ben sana sözün doğrusunu öğretmek istiyorum.

— Canım sen onu kırk kere anlatmışsındır, biz de dinlemişizdir. Sen buradasın, ne gün olsa anlatırsın. Bırak şimdi de bunları dinleyelim!

— Ben bunu size anlatmış olduğumu hiç hatırlamıyorum.

— Yahut sen değil, başkası anlatmıştır.

— Belki de ben anlattım da unuttum. O da olur ya! İnsanlık. Bunu bana, o yıllarda orada, Hacı İzzet Paşa'nın yanında bulunanlardan biri anlatmıştı! Fıkrayı yerinden bildiğim için...

Arkadaşları dinlemez. Başkasının bir sözüne karışır; İrfan Saçak susar ama bu fıkra Hacı İzzet Paşa'nındır. Doğrusunu bilmiyorlar,

biri anlatacak olsa onu da dinlemiyorlar... Somurtup oturuyor. Söze karışmaz, hep bunu düşünür.

Bir aralık söz kesildi. Yanında oturan arkadaş, İrfan Saçak'ın yüzüne baktı.

— Ne o, gene Hacı İzzet Paşa'yı mı düşünüyorsun? diye sordu.

— Düşünüyorum ya! Siz adama söz söyletmiyorsunuz ki... Ettiğiniz lakırdıyı da bilerek etmiyorsunuz. O anlattığın fıkrayı Hacı İzzet Paşa konsolosa söylemiştir. Bir gün konsolos...

— Sen, Hacı İzzet Paşa'yı çok mu seviyorsun?

— Bak! Hem söyletmiyorsunuz, sonra da...

— İrfan, sen sahiden bunuyorsun. Bu kafayla müdürlüğü nasıl yapıyorsun?

— Canım, söyletmeyen siz. Bunda benim suçum var mı? Bunu arayan ben miyim, siz mi? Hem bilmezsiniz hem söyletmezsiniz, gene de bunayan ben olurum. Sen ne dersen de, bu fıkra Hacı İzzet Paşa'nındır. Bir gün Paşa...

Gülüşürler. İrfan Saçak susar. Sonra da,

— Hepiniz bir akıldasınız, der. Şimdi bunda gülecek ne var? Bu size yanlış bir fıkra anlattı, hepimiz dinlediniz. Onun doğrusunu ben anlatayım diyorum, dinlemiyorsunuz!

— Yok, anlat, dinleyeceğiz. Ne olmuş Hacı İzzet Paşa?

— Anlatmayacağım!

— Adam, anlat be!..

— Anlatmam.

— Gördün mü? “Dinleyeceğiz” deyince de sen anlatmıyorsun.

— Anlatmam elbette. Anlatacak olduk, alaya alıyorsunuz.

— Söyle. Nazlanma işte...

— Ne nazı! Siz söyletiyor musunuz?

— Söyleteceğiz, hadi başla!

— Bir gün Hacı İzzet Paşa...

İrfan Saçak, “Hacı İzzet Paşa” deyince hoşlarına gitti, pek çok güldüler.

İrfan Saçak kızdı.

— İşte sizin adamlığınız da bu kadar, dedi.

Yeniden yalvardılar ama gücenmişti, bir daha ağzını açmadı.

Ertesi gün Umum Müdürü gördü. O da sınıf arkadaşlarındandı.

İrfan'a sordu:

— Nasıl, dedi, arkadaşları gördün mü?

İrfan Saçak kızgın:

— Bırak canım, dedi, onlar da arkadaş mı? Herifler büyüdüler ama adam gibi iki çift lakırdı etmeyi öğrenemediler. Yazık vallahi! Dün neydiyseler bugün de gene o!

— Ne oldu? Seni kızdırmışlar.

— Kızarım ya! Muhip bir fıkra anlattı. Yanlış. O fıkra Hacı İzzet Paşa'nındır. Bir gün Hacı İzzet Paşa...

— Ha, şu topal fıkrası değil mi? Bilirim.

İrfan Saçak durdu:

— Yahu, dedi, belki bilirsin ama anlatıyoruz. Durup biraz dinlesen ne olur? Onlar da senin gibi. Aranızda sözleştiniz mi?

Umum Müdürü güldü:

— Canım İrfan, dedi, sen de tutunmuşsun Hacı İzzet Paşa'nın kuyruğuna... Bana anlattılar. Kırk yıllık bayat bir fıkra. Ben yalnız senin ağzından kırk kere dinlemişim. Anlatacağım diye ne uğraşıp duruyorsun!

— Onlar anlatıyor, dinliyorlar ya! Sıra bana gelince mi değişiyor?

— Görüyorsun ya, değişiyor. Sırasını getiremiyorsun.

— Hiç değil. Bu heriflerin halathığı. Yontulmamış herifler. Bilmez misin, eskiden de böyle değil miydiler!

— Bırak şimdi. Ben onları akşam yemeğe çağırdım. Sen de geleceksin. Orada ben aranızı bulurum, sen de İzzet Paşa'nı anlattırsın. Oldu mu?

— Hiç uğraşma, onlar adam olmazlar.

— Olurlar olurlar. Sen hele bir yol gel, bak görürsün.

6 Şubat 1941

İhtiyar Çilingir, 1984

Ayhan

İki küçük kız, bir ilkokulun avlusunda karşılaşıyorlar, söyleşmeye başlıyorlar. Büyükçesi, küçükçesine soruyor:

— Sen sabahleyin, babana, annene ne dersin?

— Babam erken gider.

— Annene ne dersin?

— Anneme mi? Bilmem...

— Kardeşim, hiçbir şey demez misin?

— Derim!

— Ne dersin?

— “Annecim, beni biraz kucağına alsana!” derim.

— Başka bir şey demez misin?

— Derim.

— Ne dersin?

— “Beni okşa” derim.

— Annen sana bir şey demez mi?

— Deer!

— Ne der?

— Annem mi? Şey... Der ki, “Kuzum Ayhan gene şımarıklığa başlama. Görüyorsun ki işim var. Kimseyi okşayamam. Giyin de okuluna gitmeye bak!”

— Başka bir şey demez mi?

— Deer!

— Ne der?

— “Sen artık koca kız oldun, bana yardım etmelisin” der.

— Ben kalkınca anneme, babama “Günaydın” derim.

— “Günaydın” ne demek?

— “Günaydın” işte artık gündüz aydınlık oldu, demek. Baban sana “Günaydın” demez mi?

— Demez.

— Seni görünce ne der?

— Beni görünce mi? “Vay Ayhan kadın, elmas kadın, gel bakalım, nasılsın?” der.

- Sen ona “Günaydın” demez misin?
 — Demem. “Babacım, ne olursun, beni biraz okşa” derim.
 — Annen babana ne der?
 — Babama mı? Şey, bakayım... Der ki, “Bu kıza şaşıyorum; okşanmak delisi olmuş. İçi de sıkılmıyor. Kime çekmiş bilmem ki” der.
 — “Günaydın” demez mi?
 — Demez.
 — Benim babam annemi görünce “Günaydın” der.
 — Niçin?
 — Der işte. Herkes birbirini görünce “Günaydın” der. Ben daima da “Günaydın” derim.
 — Dadın senin teyzen mi?
 — A, dadı teyze olur mu? Dadı, bir kadın işte. Senin dadın yok mu?
 — Yok.
 — E, sana kim bakar?
 — Bana, hiç. Annem bakar, babam bakar. Teyzem vardı, gitti.
 — Seni kim giydiriyor?
 — Beni? Ben giyinirim.
 — Sen sabahleyin banyo almaz mısın?
 — Almam.
 — Biz her sabah banyo alırız.
 — Kimden alırsınız?
 — Kimseden, evimizde banyomuz var.
 — Bana da annem her sabah süt alır.
 — Dadım beni giydirirken sinirlendiriyor. Bu kadınlar bana hiç bakamıyorlar. Annem bana bir ecnebi kadın alacak.
 — Ecnebi kim?
 — Ecnebi işte... Onlar beni hiç sinirlendirmezler. Hem biz artık İzmir’e gitmeyeceğiz. Orası anneme sinir yaptı.
 — Nasıl yaptı?
 — Yaptı. Adam büsbütün sinir oluyor.
 — Nasıl oluyor?
 — Sinir işte, kardeşim. Sinir bilmiyor musun? Senin annen babanla kavga etmez mi? Sinirlenmez mi?
 — Sinirlenmez.

— “Hay, hay” diye ağlamaz mı?

— Ağlamaz. Kendi kendine ağlar. Armağan'ın ablası öldüğü gün ağladı. Ben de ağladım.

— Ben sinirlenince Valeryan alırım. İyi geliyor. Yollar kapalı olmasaydı biz sulara gidecektik. Anneme kilosu çok geliyor. Senin annen de şişman mı?

— Değil.

— Annemin kalçaları artıyor. Ben de artık korse giyeceğim.

— Korse iyi mi?

— İyi ya, adamın hatları bozulmaz. Bana da çarpıntı ve halsizlik geliyor.

Bu sırada iki ufak erkek çocuk, birbirlerine çelme takmaya çalışarak bu kızlara doğru gelirler. Büyükçe kız Ayhan'ın koluna girerek der ki:

— Bunlardan da hiç rahatım yok! Nereye gitsem arkamdan gelirler.

İki kız bir ağaç altına giderler. Büyükçe olan kız, Ayhan'a;

— Sen bu Orhan'ı beğeniyor musun? diye sorar. Jale'yle ben ona “Oho” diye ad koyduk. Kimse anlamıyor. Ama sakın sen kimseye söyleme kardeşim. E mi?

Ayhan dalgayı anlamaz:

— Neyi? diye sorar.

— İşte Orhan'ı, kardeşim.

— Niçin?

— A, ama kardeşim böyle şey de söylenir mi?

— Söylemem.

— Seni bu okulda en çok kim seviyor?

— Beni mi? Bayan öğretmen. Her gün beni okşar.

Bir erkek çocuk, uzaktan Ayhan'a bağırır:

— Ayhan, al topunu!

Topu atar. Ayhan topu almak için koşar, oraya da başka kızlar gelirler, bu söyleşme de burada biter.